

УДК 378.16:378.147

Наталія Дем'яненко,
доктор педагогічних наук, професор,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0001-5932-2862>

Анжеліна Пугач,
кандидат педагогічних наук,
Київський інститут Національної гвардії України, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0003-1907-9380>
DOI: 10.33099/2617-1775/2025-01/60-71

КЕЙС-ТЮТОРИНГ У КОНТЕКСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСВІТНЬО-ВІЙСЬКОВА ІННОВАТИКА» (ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ»)

У статті порушено проблему тьюторського забезпечення професійної підготовки вчителя. Зокрема, мета передбачає доведення ефективності технології тьюторингу як складової і засобу дидактичної реалізації курсу «Освітньо-військова інноватика» у підготовці вчителя захисту України та набуття майбутнім фахівцем тьюторських компетентностей. Констатовано, що майбутній учитель захисту України має бути готовим до виконання функцій тьютора – проєктування особистісно орієнтованих освітніх програм, консультування у сфері освіти, надання допомоги у створенні індивідуального освітнього простору особистості.

Основними завданнями тьюторського супроводу визначено: діагностування індивідуально-психологічних особливостей, інтересів, здібностей, цінностей та мотивації здобувача освіти; прогнозування можливих траєкторій його самореалізації; розроблення і реалізацію індивідуальної програми тьюторського супроводу; моніторинг результатів. Зазначено, що тьюторинг базується на суб'єкт-суб'єктній партнерській взаємодії «викладач–студент», яка реалізується шляхом мотиваційно-цільової, діагностувальної, рефлексивно-коригувальної, діяльнісної та проєктувальної функцій на основі впровадження кейс-методу. Завдяки своїй універсальності кейс-метод може використовуватися в набутті компетентностей та підвищенні кваліфікації, продуктивному освоєнні нових знань, вивченні й аналізуванні складних ситуацій, проведенні досліджень та розробленні нових ідей, систематизації інформації і прийнятті об'єктивних рішень, у прогнозуванні майбутнього.

У процесі тьюторингу передбачено реалізацію таких цілей кейс-методу: розвиток аналітичного і критичного мислення, вдосконалення практичних навичок, підвищення мотивації, розвиток самостійності, формування позицій лідерства та компетентностей роботи в команді, підвищення ефективності тьюторського забезпечення.

Теоретично обґрунтовано і розроблено модель кейс-тьюторингу (цільовий блок, мета, освітні компоненти в контексті тьюторських систем, методичні підходи, компетентності), представлено результати її експериментальної перевірки, які підтвердили ефективність створених у процесі тьюторингу умов для навчання з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб здобувачів. Їх дотримання передбачає формування оптимальної системи тьюторського забезпечення у закладі вищої освіти, що дасть можливість підвищити ефективність освітнього процесу та сприяти особистісному і професійному розвитку майбутніх фахівців.

Ключові слова: заклад вищої освіти; відкритий контекстний освітній простір; професійна підготовка; вчитель захисту України; освітньо-військова інноватика; тьюторинг; кейс-метод; модель кейс-тьюторингу.

Постановка проблеми. В умовах тривалості російсько-української війни зростає значущість знань і вмінь щодо захисту рідної країни, осмислених дій у надзвичайних ситуаціях, формування оборонної свідомості, готовності до національного спротиву, мотивації до набуття необхідних компетентностей у сфері безпеки і оборони. Ці завдання акумулює і реалізує в закладі загальної середньої освіти навчальний предмет «Захист України». Організація його викладання здійснюється відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про національну безпеку України», «Про основи національного спротиву», а також Стратегії воєнної безпеки України, Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки».

Навчальний предмет «Захист України» визначено базовим у Типовій освітній програмі закладів загальної середньої освіти III ступеня. Міністерство освіти і науки України рекомендувало до впровадження в освітній процес ЗЗСО Типову навчальну програму цієї дисципліни (Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.09.2023 № 1121-23) за погодженням із Міністерством оборони України (Лист від 28.08.2023 № 220/10183). Оскільки об'єктивно постала необхідність підготовки вчителя захисту України, Український державний університет імені Михайла Драгоманова відкрив освітньо-професійні програми (ОПП) «Захист України» бакалаврського і магістерського рівнів (спеціальність А4 Середня освіта (Захист України) з наданням кваліфікації «Вчитель захисту України».

Одним із вагомих освітніх компонентів професійної підготовки вчителів на ОПП «Захист України» є курс «Освітньо-військова інноватика», розрахований на 3 кредити ECTS (90 год.). Курс спрямовано на формування знання і розуміння процесів військово-освітньої інноватики, готовності до інноваційної діяльності в освітньо-військовій сфері, компетентностей проєктування і впровадження інноваційних освітньо-військових технологій. Він охоплює 3 змістові модулі («Сутність і зміст освітньо-військової інноватики», «Інноваційні освітні та освітньо-військові технології», «Проектування і впровадження інноватики в освітньо-військовій сфері»). Зміст освітнього курсу базується передусім на ідеях розвивального, особистісно орієнтованого та індивідуального навчання, оскільки роль учителя сьогодні децю змінюється – крім носія знань, він постає фахівцем, здатним здійснювати індивідуальний підхід до навчання, адаптуватися до вимог суспільства та провадити освітній супровід учнів. Провідною у відповідних інноваційних технологіях, які розкриває «Освітньо-військова інноватика», є кейс-тьюторинг (у його спрямуванні на розвиток здатності особистості до самонавчання,

самоорганізації, формування критичного мислення, ефективної комунікації). Тож майбутній учитель захисту України має бути готовим до виконання функцій тьютора – проектування особистісно орієнтованих освітніх програм, консультування у сфері освіти, надання допомоги у створенні індивідуального освітнього простору особистості. Тьюторинг як індивідуалізований освітній супровід є дієвою формою розвитку учнів та водночас підвищення якості професійної підготовки вчителів [12, р. 153-154], адже дає змогу набувати нові знання, вміння, вдосконалювати компетентності на соціальному, особистісному, професійному рівнях. Усе зазначене актуалізує порушену проблему тьюторського забезпечення професійної підготовки вчителя захисту України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що роль тьютора в освіті досліджували А. Бойко, А. Кусакін, Л. Подимова, І. Сергєєва, Т. Швець. Індивідуальний освітній супровід у професійній підготовці фахівців відображено у розробках С. Гурського, Т. Кравцової, І. Краснощок, І. Семененко, Л. Шелестова. Акцентували на певних аспектах підготовки вчителя до тьюторської діяльності Н. Меркулова, С. Толочко. Тьюторські технології в роботі зі студентами перебувають у фокусі уваги таких дослідників, як Т. Годованюк, Н. Дем'яненко, К. Осадча. Особливості застосування тьюторингу в системі дистанційної освіти досліджували Є. Бабакішієва, І. Жовтоніжко. Формування змісту кейс-технології в процесі підготовки педагогів є предметом вивчення Л. Козак, І. Леонтьєвої, В. Стинської. Узагальнення досвіду реалізації тьюторської технології у підготовці персоналу для сектору безпеки і оборони репрезентували Л. Балагур, А. Балендр, О. Манжос, Р. Троцький.

Здійснений аналіз наявних наукових підходів засвідчив, що в контексті освітньо-військової інноватики у підготовці майбутніх учителів захисту України тьюторинг не розглядався. Отже, *метою* нашого дослідження є доведення ефективності технології тьюторингу як складової і засобу дидактичної реалізації курсу «Освітньо-військова інноватика» у підготовці вчителя захисту України та набуття майбутнім фахівцем тьюторських компетентностей. Гіпотетично ефективність професійно-педагогічної підготовки фахівця цієї кваліфікації підвищиться за умови впровадження тьюторської технології (із навчальними кейсами), яка передбачає індивідуалізацію освітнього процесу та сприяє розвитку необхідних компетентностей майбутнього вчителя для результативної професійної, освітньої діяльності шляхом інтеграції індивідуального навчання, зворотного зв'язку та активного використання нових освітніх технологій.

Виклад основного матеріалу. Основу тьюторського супроводу становить цілеспрямована і постійна взаємодія викладача і студента, яка ґрунтується на моніторинговому діагностуванні інтересів, здібностей та прагнень майбутнього фахівця. Як системну і неперервну діяльність, тьюторинг зорієнтовано на створення оптимальних умов для розкриття особистісного потенціалу майбутнього вчителя, розвиток його здібностей та формування готовності до

самореалізації в професійній діяльності [10, р. 18-22]. Тьютор супроводжує побудову особистістю індивідуальної освітньої траєкторії і персоніфікованої програми навчання. Теоретичні засади цієї системи базуються на ідеї вільного вибору як ключового чинника розвитку особистості. Обов'язок тьютора полягає у досягненні раціональної та ефективної комбінації загального та індивідуального в освітньому процесі. У зв'язку з цим основними завданнями тьюторського супроводу професійної підготовки майбутнього вчителя захисту України є: діагностування його індивідуально-психологічних особливостей, інтересів, здібностей, цінностей та мотивації; прогнозування можливих траєкторій самореалізації; розроблення і реалізація індивідуальної програми тьюторського супроводу; моніторинг результатів.

Суб'єкт-суб'єктна партнерська взаємодія «викладач-студент» реалізується в тьюторингу на основі таких основних функцій: мотиваційно-цільової, діагностувальної, рефлексивно-коригувальної, діяльнісної і проєктувальної. Мотиваційно-цільову функцію спрямовано на формування стійкої мотивації особистості до саморозвитку та досягнення цілей. Відповідно передбачаються: консультування, тренінги, мотиваційні бесіди, цілепокладання, демонстрація можливих траєкторій успіху. Сутність діагностувальної функції полягає у взаємозбагаченні інформацією між суб'єктами тьюторської підтримки. Вона дає змогу створити умови для самопізнання, самооцінювання, визначення ресурсів та проблем студента. Метою рефлексивно-коригувальної функції є аналіз ефективності тьюторського супроводу та подальше коригування програми. Діяльнісна функція зорієнтована на активізацію особистісного розвитку студента шляхом включення його в різні види діяльності. У межах проєктувальної функції відбувається розроблення індивідуальної програми тьюторського супроводу на основі результатів діагностування [11, р. 153-157]. Всі перелічені функції узгоджені та найефективніше реалізуються в умовах відкритого освітнього середовища, яке охоплює об'єктивні зовнішні умови, фактори і соціальні цілі, необхідні для успішного функціонування освіти. Тьюторський супровід навчання базується на цілеспрямованій інтеграції цього унікального середовища, допомагаючи студентам фундаментально підготуватися до професійного майбутнього [1, с. 27].

Найефективніше тьюторську діяльність, на нашу думку, може бути реалізовано за рахунок упровадження кейс-методу. Завдяки своїй універсальності він може використовуватися у набутті практичних навичок та підвищенні кваліфікації, освоєнні нових знань та теорій, вивченні та аналізуванні складних ситуацій, проведенні досліджень та розробленні нових ідей, систематизації інформації та прийнятті об'єктивних рішень, прогнозуванні майбутнього [9, с. 178]. Відповідно в ході тьюторингу передбачається реалізація таких цілей кейс-методу: розвиток аналітичного та критичного мислення (аналіз складних ситуацій, виявлення ключових проблем та генерування креативних рішень, практикування вмінь аналізу, синтезу та оцінювання інформації); вдосконалення практичних навичок (активного слухання, формулювання запитань, надання конструктивного зворотного

зв'язку, застосовування теоретичних знань на практиці); підвищення мотивації (розуміння практичної цінності тьюторингу та власної причетності до контекстних дій); розвиток самостійності (можливість самостійно досліджувати проблеми та знаходити шляхи їх вирішення); формування позицій лідерства та навичок роботи в команді (зв'язки-залежності «індивідуальний – груповий тьюторіал», робота над кейсами в групових тьюторіалах, розвиток комунікативних навичок); підвищення ефективності тьюторингу (поглиблення розуміння потреб тьюторантів) [3, с. 39-43].

Різноманітність структур навчальних кейсів зумовлює їх дидактичний потенціал у реалізації тьюторингу [4, с. 32]: кейси-першовідкривачі (рішення пропонується вперше); кейси-нарис (інформативні, охоплюють додатки); структуровані кейси (містять потрібну інформацію, часто з чітким вирішенням проблеми); великі неструктуровані кейси (узагальнюють багато додаткової інформації). Функції кейс-методу органічно пов'язані й утворюють цілісну систему. У конкретній ситуації деякі з них можуть домінувати, але для викладача важливо, щоб домінантні функції відповідали цілям та завданням використання кейсу в процесі тьюторингу [13, р. 145].

У професійно-педагогічній підготовці вчителя захисту України найефективнішими виявилися такі види кейсів: кейс-випадок, кейс-ситуація та кейс-вправа. *Кейс-випадок* – описує реальну або вигадану ситуацію, перед якою може постати тьютор у реалізації мети навчання тьюторантів – аналізувати складні випадки в освітньому процесі, виявляти ключові проблеми та генерувати креативні рішення. *Кейс-вправа* – містить опис ситуації і перелік практичних умінь для набуття тьюторантом і тьютором у її вирішенні, зокрема, активного слухання, постановки запитань, налагоджування конструктивного зворотного зв'язку. *Кейс-ситуація* – описує складну ситуативну проблему, що потребує детального аналізу та обговорення з метою розвитку аналітичного і критичного мислення тьюторантів, різноаспектного бачення проблеми та знаходження оптимальних шляхів її вирішення.

Ефективне використання кейс-методу потребує створення певних умов, за яких завдання, котрі ставляться перед студентами, будуть достатньо складними, щоб умотивовувати їхнє розв'язання і водночас враховувати рівень попередньої підготовки; запитання викладача необхідно розмістити у логічній послідовності, що дасть змогу студентам виявити ключові проблеми та генерувати власні рішення; в аудиторії має панувати атмосфера психологічного комфорту, аби студенти не переймалися щодо можливих помилок [2, с. 96]; викладач має бути методично підготовлений до використання кейс-тьюторингу задля його ефективного провадження та досягнення запланованих результатів.

За всієї обґрунтованості значення навчальних кейсів необхідним у ході емпіричного дослідження виявилось з'ясування потреби студентів у впровадженні технології кейс-тьюторингу в освітній процес та, у випадку виявлення такої необхідності, її проєктування, цілеспрямованого моделювання і впровадження. Відповідно у статті узагальнено результати соціологічного дослідження (щодо ставлення майбутніх учителів до тьюторингу, їхні

очікування та потреби) та педагогічного експерименту (для контекстного дослідження ефективності авторської моделі кейс-тьюторингу) (Н. Дем'яненко, І. Тимошук, 2025).

Отже, враховуємо, що професійна підготовка майбутніх учителів захисту України – комплексний процес, який охоплює теоретичну і практичну (обґрунтування мети, змісту, методів, завдань, засобів, підходів) підготовку на глибокому науковому підґрунті та передбачаємо, що індивідуальний освітній супровід (тьюторинг) із застосуванням активних методів навчання, проєктної організації науково-педагогічної практики та залученням до розв'язання практико-орієнтованих ситуацій (кейс-метод) [6, с. 16-19] сприяє розвитку необхідних фахових компетентностей та відображається в моделі кейс-тьюторингу як динамічному, контекстному механізмі педагогічно доцільної суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та студента. Цей механізм забезпечує ефективний професійно-особистісний розвиток студентів на всіх етапах навчання. Модель кейс-тьюторингу дозволяє створити оптимальні умови для навчання з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб кожного здобувача. Сутність моделювання кейс-тьюторингу полягає у створенні його структури як багатокомпонентного явища із використанням контекстних зв'язків. Інтегративна системність інформації є основною перевагою методу моделювання. Модель покликана не лише відтворювати статику чи динаміку процесу, а й дозволяє передбачити його майбутній розвиток та результати.

Отже, ми теоретично обґрунтували та змодельовали змістове наповнення тьюторингу у професійно-педагогічній підготовці вчителів захисту України із конкретно визначеними цілями та завданнями, типологією та змістом кейсів, методами та засобами впровадження. Структура моделі кейс-тьюторингу охоплює: цільовий блок, мету, освітні компоненти, які пропоновано вивчати із використанням психолого-педагогічних технологій у контексті тьюторських систем, методичні підходи, компетентності, яких набудуть студенти впродовж тьюторського супроводу. Це передусім: здатність провадити консультативну діяльність в освітній сфері; здатність створювати сприятливе відкрите освітнє середовище для здобувачів знань; здатність викладати предмет «Захист України» з урахуванням новітніх методик, технологій та інструментарію. Модель відображає специфіку особистісної центрованості професійної підготовки майбутніх учителів, забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок та може коригуватися залежно від зміни освітнього середовища, зовнішніх мотивів.

Зазначимо, що в запропонованій моделі тьюторинг розглядається не лише як освітньо-наукове супроводження, а й як процес соціального супроводу. Розглядаючи тьюторинг як процес соціального супроводу, зважаємо на такі положення: врахування соціально-економічних умов «реалізації особистості в освіті»; забезпечення гармонії між внутрішнім психічним розвитком та зовнішніми умовами освітньої діяльності; усвідомлення відповідальності за якість освіти, детальне планування та втілення Індивідуальної освітньої програми (ІОП); підтримання права особистості на освіту та культурний

розвиток, свободу вибору шляхів реалізації освітніх можливостей [11, с. 145]. Зазначені положення особливо актуальні в умовах воєного стану, оскільки тьюторинг може стати джерелом підтримки та допомоги людям, які відчують себе самотніми або ізольованими, зберегти мотивацію до навчання та розвинути важливі життєві навички. Наголошуємо також, що тьюторинг є одним із основних і значущих засобів патріотичного виховання студентів, оскільки у своїй виховній функції спрямований на розвиток громадянської активності та патріотичної свідомості молоді [7, с. 240]. На сучасному етапі надзвичайно важливо, що тьюторинг затребувано в професійній підготовці майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах на основі вдосконалення форм і методів, реалізації інноваційних освітніх технологій у викладанні фахових дисциплін. Йдеться також про формування високого рівня готовності до управлінської діяльності здобувачів освіти, що дасть змогу посилити управлінську культуру, подолати наявні негативні тенденції домінування авторитарного стилю професійної комунікації, неефективного менеджменту, слабкої діалогічної взаємодії «керівник–підлеглий» [8, с. 150].

Запропонована модель кейс-тьюторингу пройшла експериментальну перевірку (аналіз освітніх потреб здобувачів, розроблення ІОП, підбір та підготовка тьюторського складу, педагогічно доцільна взаємодія викладачів-тьюторів та студентів, постійне оновлення навчальних матеріалів, регулярний моніторинг ефективності тьюторингу та робота над створенням відкритого освітнього середовища).

Метою констатувального експерименту стало визначення необхідності використання технології тьюторингу у професійно-педагогічній підготовці вчителя (з використанням анкетування у Google Forms). Було розроблено 10 анкетних запитань: «Чи ознайомлені Ви з технологією тьюторингу?», «Чи вважаєте, що використання тьюторингу може поліпшити процес професійно-педагогічної підготовки вчителя?», «Які аспекти професійно-педагогічної підготовки, на Вашу думку, потребують підтримки через тьюторинг?», «Чи вважаєте Ви, що тьюторинг може допомогти викладачам і студентам адаптуватися до нових освітніх технологій?», «Які форми тьюторингу вважаєте найбільш ефективними для вчителя?», «Чи маєте досвід використання тьюторингу у професійній діяльності?», «Як оцінюєте ефективність тьюторингу у Вашій професійній підготовці (якщо він використовувався)?», «Які можливі бар'єри для впровадження тьюторингу у професійно-педагогічну підготовку вчителя Ви бачите?», «Яких результатів очікуєте від упровадження тьюторингу в освітній процес?», «Чи підтримуєте ідею впровадження тьюторингу у професійно-педагогічну підготовку вчителя захисту України?». Результати констатувального експерименту засвідчили: погодилися із твердженням, що тьюторинг може допомогти адаптуватися до нових освітніх технологій та підходів, 70,0 % респондентів; очікують від упровадження технології тьюторингу у професійно-педагогічну підготовку поліпшення адаптації до нових технологій 72,2 % опитаних студентів; передбачають підвищення рівня професійних компетентностей 55,6 %; ідею тьюторського забезпечення

професійної підготовки вчителя захисту України підтримує 66,7 %. Найефективнішими формами тьюторингу було названо індивідуальні консультації (78,0 %), групові та індивідуальні тьюторіали (76,0 %), контекстні семінари (61,0 %). Підтвердили наявність досвіду використання тьюторингу у професійній діяльності 61,1 % респондентів та високо оцінили його ефективність у власній професійній підготовці 55,6 %.

Визначення ефективності моделі кейс-тьюторингу у професійно-педагогічній підготовці вчителя здійснювалося за такими критеріями: досягнення навчальних цілей, задоволеність учасників, якість взаємодії «тьютор – тьюторант» та її вплив на навчання студентів. Аналізуючи рівень досягнення навчальних цілей, можемо констатувати, що якісний показник знань майбутніх викладачів щодо сучасних педагогічних методик, технологій підвищився: студенти опанували дисципліни психолого-педагогічного циклу на достатньому рівні, що засвідчується результатами підсумкових тьюторських програм. Виконання завдань індивідуальних та групових тьюторіалів продемонструвало розвиненість організаційних, рефлексивних та комунікативних компетентностей. За підсумками експерименту всі учасники виявили задоволеність від тьюторського супроводу, кейс-тьюторингу та процесу навчання загалом. Це підтвердило опитування у Google Doc, яке мало на меті оцінити ефективність програми тьюторського супроводу із використанням кейсів та визначити рівень зростання компетентностей студентів. Опитування передбачало такі запитання: «Як би Ви оцінили загальну ефективність програми тьюторського супроводу?», «Як добре програма відповідала Вашим очікуванням?», «Як Ви оцінюєте використання кейсів у процесі навчання?», «Якою мірою зрозумілі та актуальні обрані для навчання кейси?», «Чи вважаєте Ви, що кількість зустрічей із тьютором була достатньою?», «Наскільки кваліфікованим вважаєте свого тьютора?», «Чи був тьютор достатньо доступним для спілкування?», «Якою мірою корисними були рекомендації та поради тьютора?», «Чи рекомендували б Ви кейс-тьюторинг іншим студентам?», «Які аспекти моделі кейс-тьюторингу сподобалися Вам найбільше, а які найменше?».

Загалом учасники експерименту підтвердили, що модель кейс-тьюторингу довела свою ефективність та відповідає очікуванням. Студенти вважають упровадження в освітній процес кейс-тьюторингу вагомим засобом контекстного опанування нового матеріалу, практичного застосування набутих знань і вмінь. Також здобувачі зазначили, що обрані кейси були доволі зрозумілими та актуальними. Тьютор провів достатню кількість індивідуальних консультацій, під час яких надавав давав чіткі, кваліфіковані поради. Всі опитані студенти зазначили, що будуть рекомендувати участь у програмі тьюторського супроводу із використанням кейс-методу іншим студентам. У відповіді на запитання: «Які аспекти програми сподобалися найбільше?», вказали на якість матеріалів та додаткових ресурсів, їх доступність, своєчасність та результативність комунікації з тьютором, його професіоналізм і досвід.

Аналіз результатів формувального експерименту дав можливість стверджувати: рівень оволодіння знаннями в експериментальній групі виявився вищим (88,0 %), ніж у контрольній (75,0 %) за рахунок застосування тьюторського супроводу. Психолого-педагогічні дисципліни викладалися тут із використанням індивідуальних та групових тьюторіалів, індивідуального консультування з опертям на кейс-технологію. Рівень сформованості навичок та знань у майбутніх учителів захисту України з експериментальної групи виявився вищим, ніж у студентів контрольної групи, що фіксує залежність ефективності професійно-педагогічної підготовки вчителя захисту України від якості організації практико-орієнтованого тьюторського супроводу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Внаслідок здійснених науково-теоретичних узагальнень, проєктування кейс-тьюторингу та експериментально доведеної ефективності його моделі, як висновок-резюме, можемо запропонувати певні системні підходи щодо широкого впровадження тьюторського супроводу у професійну підготовку майбутніх учителів. Серед них: дотримання принципів індивідуалізації освіти, єдності теоретичної, практичної і наукової підготовки фахівця; підбір відповідних майбутньому фаху тьюторських систем; ретельний аналіз освітніх потреб та врахування індивідуальних особливостей здобувачів у ході створення індивідуальної освітньої програми; підготовка команди викладачів-тьюторів (з урахуванням чітких критеріїв для конкретної освітньої програми та регулярним оновленням знань із використанням навчальних платформ та інструментів для комунікації); цілеспрямоване конструювання партнерських суб'єкт-суб'єктних відносин «тьютор–тьюторант» на рівнях співробітництва і співтворчості; диференційоване розроблення та застосування контекстних практико-орієнтованих кейсів; консультативні зустрічі з питань новітніх навчальних матеріалів та ресурсів, баз даних, технічного забезпечення; виявлення студентів, які потребують додаткової освітньої підтримки; реалізація тьюторства у форматах індивідуального, групового тьюторіалів, індивідуального консультування; розроблення чіткого алгоритму тьюторських онлайн-сесій; проведення регулярного моніторингу тьюторингу з метою оцінювання його ефективності та розроблення методичних рекомендацій; створення безпечного відкритого освітнього середовища; організація якісного зворотного зв'язку, психологічної підтримки та забезпечення доступності тьютора в разі потреби у допомозі й підтримці; системне здійснення тьюторингу, його максимальна інтеграція в освітній процес закладу вищої освіти. Реалізація цих підходів стане результативним кроком до створення оптимальної системи тьюторського забезпечення у закладі вищої освіти, дасть можливість підвищити ефективність освітнього процесу та сприяти особистісному і професійному розвитку майбутніх фахівців.

Напрями подальших досліджень пов'язуємо з розглядом питання особливостей тьюторського супроводу реалізації освітньо-військової інноватики та формування індивідуальних освітніх програм із використанням кейс-тьюторингу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева С. Індивідуальна освітня траєкторія: від побудови – до реалізації. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент: зб. наук. пр.* (Серія: Педагогічні науки). Київ : Вид-во «Людмила», 2021. Вип. 17. С. 74-82 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730035>
2. Зимянський А. Особливості створення моделі психолого-педагогічного супроводу особистісного розвитку майбутнього педагога. *Молодь і ринок*. 2016. № 5 (136). С. 94–97.
3. Ісаєва О., Шайнер Г., Розман І. Кейс-технологія як інноваційний підхід викладання дисциплін у кризових умовах. *Молодь і ринок*. 2021. № 11. С. 39–43.
4. Леонтьєва І. Педагогічний кейс як засіб розвитку критичного мислення майбутніх викладачів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2019. № 32. С. 29–38.
5. Локарева Г. В., Бажміна Е. А. Персоналізація в освіті: управління студентами власною траєкторією навчання засобами цифрових технологій. *Information technologies and learning tools*. 2021. Т. 86, № 6. С. 187–207. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v86i6.4103>.
6. Стинська В., Чепіль М., Прокопів Л. Кейс-метод – інновація у методиці підготовки студентів магістратури у закладі вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2023. № 4(212). С. 16–19.
7. Тимошук І. Патріотичне виховання студентської молоді як мета виховного тьюторингу. *Патріотичне виховання в освіті та соціальній роботі: уроки минулого та сучасний погляд : матеріали міжвуз. науково-практ. конф., м. Хмельницький, 22 лют. 2024 р.* С. 239–242.
8. Троцький Р., Манжос О. Удосконалення змісту фахової підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах в Україні. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 2021, 20(2), С. 144–152. [https://doi.org/10.35387/od.2\(20\).2021.144-152](https://doi.org/10.35387/od.2(20).2021.144-152)
9. Чепурна І. Кейс-метод як форма інтерактивного навчання майбутніх фахівців-тьюторів. *Історико-педагогічні студії*. 2018. С. 177–180.
10. Boyko A. M., Demianenko N. M. Tutoring as the model of partner relations teacher-student. *Scientific bulletin of Mukachevo state university series «pedagogy and psychology»*. 2018. № 1(7). С. 18–22. URL: [https://doi.org/10.31339/2413-3329-2018-1\(7\)-18-22](https://doi.org/10.31339/2413-3329-2018-1(7)-18-22).
11. Shevchenko A., Zhoga R. Individual educational trajectory in modern ukrainian higher education as a tool for adaptability to its environment. *Adaptive management theory and practice pedagogics*. 2023. Т. 16, № 31. URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-16\(31\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0255-16(31)-16).
12. Solonenko A., Poznanska O., Popeleshko Y. Scientific and methodological context of the issue of tutors' professional training in the higher education system of Ukraine. *Science and education*. 2017. No. 4. P. 153–157.
13. Todortseva Y. V. Tutoring as a process of social support during the pandemic. *Pedagogical sciences reality and perspectives*. 2021. Vol. 2, no. 79. P. 143–148. URL: <https://doi.org/10.31392/npu-nc.series5.2021.79.2.31>.

REFERENCES

1. Aliksieieva, S. (2021). Indyvidualna osvitnia traiektoriia: vid pobudovy – do realizatsii (Individual educational trajectory: from construction to implementation). *Mystetska osvita: zmist, tekhnolohii, menedzhment: zb. nauk. pr.* (Serii: Pedahohichni nauky). Kyiv : Vyd-vo «Liudmyla». Vyp. 17. S. 74-82 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730035>. [in Ukrainian].
2. Zymianskyi, A. (2016). Osoblyvosti stvorennia modeli psykhologo-pedahohichnoho suprovodu osobystisnoho rozvytku maibutnoho pedahoha (Features of creating a model of psychological and pedagogical support for the personal development of a future teacher). *Molod i rynok*. № 5 (136). S. 94–97. [in Ukrainian].
3. Isaieva, O., Shainer, H., Rozman, I. (2021). Keis-tekhnolohiia yak innovatsiinyi pidkhid vykladannia dystsyplin u kryzovykh umovakh (Case technology as an innovative approach to teaching disciplines in crisis conditions). *Molod i rynok*. № 11. S. 39–43. [in Ukrainian].

4. Leontieva, I. (2019). Pedagogichni keis yak zasib rozvytku krytychnoho myslennia maibutnikh vykladachiv (Pedagogical case as a means of developing critical thinking in future teachers). *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika*. № 32. S. 29–38. [in Ukrainian].
5. Lokarieva, H. V., Bazhmina, E. A. (2021). Personalizatsiia v osviti: upravlinnia studentamy vlasnoiui traiektoriiei navchannia zasobamy tsyfrovyykh tekhnolohii (Personalization in education: students managing their own learning trajectory through digital technologies). *Information technologies and learning tools*. T. 86, № 6. S. 187–207. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v86i6.4103>. [in Ukrainian].
6. Stynska, V., Chepil, M., Prokopiv, L. (2023). Keis-metod – innovatsiia u metodytsi pidhotovky studentiv mahistratury u zakladi vyshchoi osvity (Case method – an innovation in the methodology of training master's students in a higher education institution). *Molod i rynek*. № 4 (212). S. 16-19. [in Ukrainian].
7. Tymoshchuk, I. Patriotychne vykhovannia studentskoi molodi yak meta vykhovnoho tiutorynhu. Patriotychne vykhovannia v osviti ta sotsialnii roboti: uroky mynuloho ta suchasnyi pohliad (Patriotic education of student youth as the goal of educational tutoring): materialy mizhvuz. naukovo-prakt. konf., m. Khmelnytskyi, 22 liut. 2024 r. S. 239–242. [in Ukrainian].
8. Trotskyi, R., Manzhos, O. (2021). Udoskonalennia zmistu fakhovoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv u vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladakh v Ukraini (Improving the content of professional training for future officers in higher military educational institutions in Ukraine). *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*, 20(2), pp. 144–152. [https://doi.org/10.35387/od.2\(20\).2021.144-152](https://doi.org/10.35387/od.2(20).2021.144-152)
9. Chepurna, I. (2018). Keis-metod yak forma interaktyvnogo navchannia maibutnikh fakhivtsiv-tiutoriv (Case method as a form of interactive training for future tutor specialists). *Istoryko-pedahohichni studii*. S. 177–180. [in Ukrainian].
10. Boyko, A. M., Demianenko, N. M. (2018). Tutoring as the model of partner relations teacher-student. *Scientific bulletin of Mukachevo state university series «pedagogy and psychology»*. № 1(7). C. 18–22. URL: [https://doi.org/10.31339/2413-3329-2018-1\(7\)-18-22](https://doi.org/10.31339/2413-3329-2018-1(7)-18-22) . [in Ukrainian].
11. Shevchenko, A., Zhoga, R. (2023). Individual educational trajectory in modern ukrainian higher education as a tool for adaptability to its environment. *Adaptive management theory and practice pedagogics*. T. 16, № 31. URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-16\(31\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0255-16(31)-16). [in Ukrainian].
12. Solonenko, A., Poznanska, O., Popeleshko, Y. (2017). Scientific and methodological context of the issue of tutors' professional training in the higher education system of Ukraine. *Science and education*. No. 4. P. 153–157. [in Ukrainian].
13. Todortseva, Y. V. (2021). Tutoring as a process of social support during the pandemic. *Pedagogical sciences reality and perspectives*. Vol. 2, no. 79. P. 143–148. URL: <https://doi.org/10.31392/npu-nc.series5.2021.79.2.31>. [in Ukrainian].

SUMMARY

Natalia Demyanenko,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University, Kyiv

Anzhelina Puhach,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine, Kyiv

**Case tutoring in the context of the academic discipline «educational-military innovatics»
(educational-professional program «defence of Ukraine»)**

Abstract. *This article explores the role of tutor support in the professional training of future teachers. The study aims to demonstrate the effectiveness of tutoring technology as both a component and a didactic tool within the Educational-Military Innovatics course, designed to prepare teachers for the «Defence of Ukraine» subject and to develop tutoring competencies in future professionals.*

Methods: *The study involved the analysis of scientific publications; evaluation and verification of empirical data, including student surveys regarding the necessity of tutoring technologies in teacher education and the effectiveness of a case-based tutoring support program; comparison of theoretical perspectives on tutor support; and pedagogical modelling of case tutoring with justification of its structure and future research prospects.*

Results: *A theoretical model of case tutoring was developed, including a target component, objectives, educational elements within tutoring systems, methodological approaches, and required competencies. Results from experimental validation confirmed the effectiveness of learning conditions created through tutoring, which were tailored to individual learner needs and characteristics. Adherence to these principles supports the formation of an optimal tutor support system in higher education institutions, improving the educational process and fostering personal and professional development of future professionals.*

Conclusions: *Based on theoretical generalisations, the design of case tutoring, and experimental validation of its effectiveness, the article proposes systematic approaches for implementing tutor support in teacher education. Key recommendations include: adherence to individualised learning principles; integration of theoretical, practical, and research training; selection of relevant tutoring systems; analysis of learners' educational needs; training of instructor-tutors for specific programs; construction of collaborative tutor–tutee relationships; development of contextual, practice-oriented cases; implementation of individual and group tutorials, as well as consultations; clear structuring of online tutoring sessions; ongoing monitoring and evaluation; creation of a safe and open educational environment; and systemic integration of tutoring into the higher education process.*

Key words: *higher education institution; open contextual educational space; professional training; teacher of Defence of Ukraine; educational-military innovatics; tutoring; case method; case tutoring model.*